

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

BSO321

Predefinert informasjon

Startdato:	09-02-2019 09:00	Termin:	2019 VÅR
Sluttdato:	23-05-2019 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave		
SIS-kode:	203 BSO321 1 H 2019 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.: 344

Informasjon fra deltaker

Antall ord *: 7905

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert oppgavetittelen
på norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

BACHELOROPPGAVE

Utfordringer i Barneverntjenestens arbeid
med etniske minoriteter

Challenges in Child Welfare Services
work with ethnical minorities

Kandidatnummer: 344

Bachelor i Sosialt arbeid

Fakultet for helse- og sosialvitenskap

Institutt for velferd og deltaking, Bergen

23.05.2019

Antall ord: 7905

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. *Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.*

Abstract

This bachelor thesis is about Child Welfare Services work with ethnical minority families.

I've examined how culture affects child-rearing practices and how different cultural perspectives can be challenges for the Child Welfare Services work with ethnical minorities.

The thesis is based on following issue: "*What challenges can arise in Child Welfare Services work with ethnical minorities?*"

The method I've used in this thesis is a literature study. Research has shown that there are two main challenges in Child Welfares Services work with ethnical minorities; the language barrier and differences in child-rearing practices. Therefor this thesis examines how lack of common language and use of translator can be challenging, and how differences in views of childhood and child rearing practices can be challenging. Furthermore it discusses how cultural competence and cultural sensitivity can be very useful for social workers work with ethnical minorities, but also how it can lead to 'culturalisation', which again may lead to generalization, discrimination and stigmatization.

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	4
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA OG RELEVANS FOR SOSIALT ARBEID.....	4
1.2 PROBLEMSTILLING OG AVGRENSING.....	5
1.3 OPPGAVENS OPPBYGGING.....	6
2. METODE	7
2.1 SØKEMOTORER, FREMGANGSMÅTE OG FUNN.....	7
2.2 METODE- OG KILDEKRITIKK	8
3. TEORI	10
3.1 KULTUR.....	10
3.2 INNVANDRERE OG ETNISKE MINORITETER.....	11
3.3 FORSTÅELSE AV BARN, OPPDRAGELSE OG SAMFUNN	11
3.4 BARNEVERNTJENESTEN	11
3.4.1 Språk og tolking.....	12
3.6 AKTUELL FORSKNING.....	12
4. DRØFTING	14
4.1 ULIKE FORSTÅELSER AV BARN OG BARNEOPPDRAGELSE	14
4.1.1 Kollektivistisk versus individualistisk kultur	14
4.1.2 Vestlig middelklasseforståelse.....	16
4.1.3 Kulturforskjeller eller klasseforskjeller?	18
4.2 KULTURKOMPETANSE OG KULTURSENSITIVITET	19
4.2.1 Kulturalisering.....	21
4.3 SPRÅK OG BRUK AV TOLK	22
4.3.1 Bruk av tolk	23
5. AVSLUTNING	25
6. LITTERATURLISTE	26

1. Innledning

Personer med innvandrerbakgrunn utgjør per 2019 14,4 prosent av den norske befolkningen (Statistisk Sentralbyrå [SSB], 2019). Innvandrere, kan slik som alle andre, komme i kontakt med barneverntjenesten og er overrepresentert i enkelte av barneverntjenestens tiltak (NTNU Samfunnsforskning, 2017). Flere rapporter peker på at både barneverntjenesten og innvandrerfamilier mangler kompetanse om hverandre, noe som kan føre til ”kulturkræsje”, misforståelser og frustrasjon (Ipsos, 2017). Denne oppgaven ser på hvordan kultur påvirker forståelse av barn og barneoppdragelse, og hvordan dette kan føre til utfordringer for barneverntjenestens arbeid. I tillegg vil oppgaven se på hvordan språk og bruk av tolk kan være utfordrende i barneverntjenestens arbeid, samt se på hvordan kulturkompetanse og kultursensitivitet kan være så essensielt for samarbeidet mellom familiene og barnevernet, men likevel så vanskelig og potensielt skadelig for relasjonen og utfallet av arbeidet.

1.1 Bakgrunn for valg av tema og relevans for sosialt arbeid

Jeg har alltid hatt en interesse for kulturmøter, integrering og ulike tilnærminger til familieliv. Etter mange reiser og arbeid med mennesker fra andre kulturer har jeg fått økt respekt for ulike kulturelle forskjeller og utfordringer som kan oppstå i møtet mellom forskjellige kulturer. Jeg synes det er spennende hvordan man på bakgrunn av kulturelle ulikheter kan ha ulik oppfatning av barn og oppdragelse. I tillegg ønsker jeg å arbeide med innvandrere, integrering og minoritetsfamilier senere i arbeidslivet og har derfor valgt å fokusere på dette temaet.

På grunn av stadig innvandring vil oppgavens tema være aktuelt for dagens sosialarbeidere. Norge er blitt et flerkulturelt samfunn og sosialarbeidere trenger mer kunnskap om kultur og arbeid med etniske minoriteter. Tematikken gjør seg gjeldende da mange av barnevernsansatte er sosialarbeidere, og i tillegg viser både eldre og nyere studier at barnevernsarbeidere opplever det krevende å arbeide med familier med minoritetsetnisk bakgrunn (Thomsen & Larsen; Rasmussen; Holm-Hansen et al.; Thorshaug mfl.; Bø; Paulsen mfl.; Skivenes, referert i Rugkåsa & Ylvisaker, 2018, s. 200). Derfor tenker jeg det er viktig å sette fokus på akkurat dette temaet, og jeg ønsker å lære mer om hvorfor det er krevende arbeid, og tilegne meg kunnskap om hvordan man kan møte utfordringer knyttet til temaet.

1.2 Problemstilling og avgrensning

Oppgavens problemstilling er som følger:

”Hvilke særlige utfordringer kan barneverntjenesten møte på i arbeid med etniske minoritetsfamilier?”

Denne oppgaven vil ha fokus på utfordringer som gjelder kultur. Jeg skal se på hva som kreves av kulturkompetanse og kultursensitivitet blant sosialarbeidere i barneverntjenesten, hvordan språk og bruk av tolk kan være utfordrende, og jeg vil se på utfordringer knyttet til det å ha ulike syn på familieliv, barn og oppdragelse.

Oppgaven kommer til å bruke begrepene innvandrere og etniske minoriteter om hverandre, slik litteraturen også gjør det. Med innvandrere forstår jeg de som ”selv har innvandret til Norge, og som er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre” (SSB, 2019). En etnisk gruppe er noe som blir av seg selv og andre betraktet som en gruppe i forhold til andre, basert på hvordan man sosialt og kulturelt defineres (Store Norske Leksikon [SNL], 2018a). En minoritetsgruppe er en gruppe som er i mindretall i befolkningen, i motsetning til flertallet – majoritetsgruppen (SNL, 2018d). Med en etnisk minoritet forstår jeg en gruppe mennesker som skiller seg fra majoriteten når det gjelder for eksempel nasjonal opprinnelse, kultur og/eller språk. Jeg ønsker å presisere at det er etniske minoriteter som innvandrere oppgaven skal handle om, for å utelukke andre minoriteter i Norge som for eksempel urfolk og nasjonale minoriteter som samer.

Da oppgaven i stor grad skal se på kulturelle utfordringer og forskjeller velger jeg å ha hovedfokus på innvandrerfamilier med ikke-vestlig bakgrunn, og bruker eksempler hovedsakelig fra arbeid med Somaliere. Det er aktuelt da Somalia er et av landene med flest innvandrere i Norge, og de er en del av overrepresentasjonsstatistikken i barneverntjenestens tiltak (SSB, 2018; Barne,- ungdoms- og familiedirektoratet [Bufdir], 2018a). I tillegg har jeg funnet mest litteratur om Somaliere, og det har vært stort fokus blant annet fra media på samarbeidsproblemer mellom somaliske familier og barnevernet (Stokke & Olsen, 2018).

Det kan være en fallgrube å ha for stort fokus på en spesifikk gruppe minoriteter. Jeg fokuserer derfor i hovedsak på ikke-vestlige minoriteter, da det til en viss grad kan generaliseres. Likevel er det innenfor oppgavens rammer nødvendig å gjøre noe

avgrensninger ettersom det kan være begrenset litteratur om de spesifikke gruppene. Selv om jeg bruker eksempler i hovedsak med Somaliere så vil mye av det jeg viser til være like aktuelt for andre grupper innvandrere – først og fremst de ikke-vestlige.

Oppgavens fokus vil være på familier, og vil derfor utelukke enslige mindreårige asylsøkere fra tematikken. Det er mange andre spennende aspekter ved dette temaet jeg kunne trukket inn, som for eksempel tillitsforholdet mellom barneverntjenesten og etniske minoriteter, andre minoriteter enn de etniske, religion, ulike faktorer for innvandrernes overrepresentasjon i barnevernets tiltak, men jeg har valgt å utelukke disse, for ikke å gjøre oppgaven altfor omfattende.

1.3 Oppgavens oppbygging

I denne oppgaven vil jeg diskutere hvilke utfordringer barneverntjenesten kan stå overfor i møte med innvandrerfamilier når det gjelder kultur. Jeg vil nå gjøre rede for oppgavens metodekapittel hvor jeg tar for meg viktige metoder og fremgangsmåter jeg har brukt i litteratursøk. Deretter kommer oppgavens teoridel, hvor jeg belyser viktig teoretisk grunnlag som er relevant for oppgavens neste del: drøfting- og diskusjonsdel. I denne delen av oppgaven skal jeg forsøke å besvare oppgavens problemstilling: *”Hvilke særlige utfordringer kan barneverntjenesten møte på i arbeid med etniske minoritetsfamilier?”*. Helt til sist vil jeg oppsummere hovedpoengene og gjøre meg noen avsluttende tanker.

2. Metode

I denne delen av oppgaven vil jeg redegjøre for viktige metoder og fremgangsmåter jeg har brukt i denne litteraturstudien, i tillegg til å redegjøre for hvordan jeg har vurdert påliteligheten og gyldigheten i litteraturen jeg har funnet.

”En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder” (Aubert, referert i Dalland, 2017, s. 51). Metode er med andre ord måten en tilegner seg data på, hvordan en følger veien mot et mål.

Denne oppgaven har basert seg på å samle inn data fra andre, altså sekundærdata. Jeg kunne også valgt å innhente primærdata, men på grunn av begrensede ressurser med tanke på tid og geografi ville jeg ikke kunne innhente informasjon like bredt - og derfor har jeg valgt sekundærdata for nettopp å få belyst problemstillingen enda bredere. Resultatet av å bruke sekundærdata i undersøkelsene er det en kaller litteraturstudie (Jacobsen, 2010, s. 54). Jeg valgte litteraturstudie som metode da det er en god måte å tilegne seg ny kunnskap på og det allerede er gjort mye forskning på området. Mange av rapportene jeg fant vakte nysgjerrighet hos meg og jeg ønsket å sette meg inn i de og se de opp mot hverandre.

2.1 Søkemotorer, fremgangsmåte og funn

I arbeidet med å finne litteratur og forskning har jeg brukt Oria (www.oria.no) som hoved søkebase, da den siden gir meg mulighet til å søke i mange av bibliotekets ressurser, og jeg har fått mange relevante treff ved å bruke Oria som søkemotor. I tillegg har jeg brukt Google Scholar (<http://scholar.google.no>), Idunn (www.idunn.no), Bibsys (www.bibsys.no), SSB (www.ssb.no) og Barne-, ungdoms og familiedirektoratets nettbiblioteket (www.buudir.no/bibliotek). Ved søkene har jeg brukt nøkkelord som *Barnevern OG etniske minoriteter*, *barnevern OG innvandrere*, *individualisme og kollektivism*, *kultursensitivitet og kulturkompetanse*, *barnevern OG kultur*, *somalia OG barnevern*, og for å utvide mulighetene søkte jeg med engelske ord som *Child welfare OG ethnical minorities* og *Child protection services OG minorities*. Jeg har i varierende grad fått relevante treff. Det finnes mye litteratur på emnet, så litt etter litt fant jeg mye nyttig for oppgavens problemstilling. Jeg fant forskningsrapporter, masteroppgaver og artikler i tidsskrift med relevans for tema. Ved å se

på hvilke forfattere og tekster andre henviste til gjennom rapporter, oppgaver og artikler, fikk jeg også inspirasjon til mer aktuell litteratur. En annen metode jeg brukte for å finne litteratur var å bruke biblioteket på Høgskulen på Vestlandet, avdeling Bergen, hvor jeg lette systematisk i hyllene for sosialfaglige bøker. I tillegg til nyere publikasjoner, rapporter og annet, har jeg brukt pensumlitteratur som vi har hatt de siste tre årene som har vært relevant for oppgavens tema og problemstilling.

2.2 Metode- og kildekritikk

Når jeg har søkt etter litteratur har jeg vurdert kritisk hva som er skrevet, hvem som er forfatter, når det er publisert og hvor det er publisert. Sekundærlitteratur skal man ha et ekstra kildekritisk blikk mot, ettersom det er bearbeidet materiale som blir presentert av andre enn original-forfatteren (Dalland, 2017, s. 158). Jeg har så langt som mulig forsøkt å gå til primærkilden for å sikre at kilden er korrekt eller gjengitt riktig. Dette kan være tidkrevende, men jeg har etter beste evne prøvd å finne originalkilder. Når jeg har valgt litteratur og forskning har jeg sett etter nyere publikasjoner, og har for det meste valgt publikasjoner som er mindre enn ti år gamle. Det er viktig at man er kritisk til når det er publisert, ettersom det i senere tid kan ha kommet nyere og motstridende forskning, selv om noen ting kan stå gjeldende i lang tid.

Jeg har valgt tre ulike publikasjoner i form av en artikkel, en rapport og en masteroppgave som er relevante for min oppgave, da de alle peker på utfordringer i barneverntjenestens møte med etniske minoriteter. *Myter og realiteter. Innvandreres møte med barnevernet.*, er en forskningsrapport gjennomført av NTNU Samfunnsforskning på vegne av Bufdir, publisert i 2017. I tillegg har en artikkel av Bente P. Bø (2014) vært sentral for oppgaven - *Social work in a multicultural society: New challenges and needs for competence*. Jeg vurderer begge disse utgivelsene som pålitelige og gyldige da de nylig er utgitt, Bø er en anerkjent sosiolog ved Høgskolen i Oslo og NTNU Samfunnsforskning er en anerkjent institusjon. I tillegg er både artikkelen og tidsskriftet publisert på anerkjente sider, henholdsvis tidsskriftet ”International Social Work” og Bufdirs nettsider. Flere andre anerkjente fagfolk og institusjoner henviser til disse utgivelsene, noe som forsterker tilliten til dem. Videre har masteroppgaven, skrevet av Sølve Randal (2009), *Hvordan forstå og vektlegger barnevernsarbeidere etnisitet i arbeid med minoritetsetniske barn og deres familier*, vært interessant. Å vurdere en masteroppgave som pålitelig kilde er mer utfordrende ettersom det ikke er noe anerkjent forfatter og det er ofte mindre kvalitetssikring av publikasjonene - så her

har jeg vært mer forsiktig i vurderingene. Likevel har jeg valgt å bruke noen av funnene fra oppgaven da han redegjør godt for hvordan han metodisk gikk fram, og det fremstår pålitelig ettersom Bufdir har publisert oppgaven på sine nettsider.

Bøker som har vært særlig viktig i arbeidet: *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* publisert av Marianne Skytte (2012, 2.utg.) og *Barnevernet i et minoritetsperspektiv – Sosialt arbeid med barn og familier* publisert av Rugkåsa, Ylvisaker og Eide (2017). Jeg har hovedsakelig forholdt meg til norsk-publiserte rapporter og forskning, fordi det kan være utfordrende å finne god litteratur om norsk barnevern publisert på engelsk. Likevel har jeg funnet noe engelsk-publisert litteratur som omhandler kulturmøter, samt utfordringer rundt innvandring og sosialt arbeid. Jeg har totalt sett vurdert at kildene jeg har funnet er pålitelige og gyldige, da de er relativt nylig utgitt, henvises til av andre anerkjente forfattere, og bøkens forfattere er selv anerkjente lektorer, sosiologer, og sosionomer ved Høgskoler i Skandinavia.

3. Teori

Dette er oppgavens teoridel. I denne delen av oppgaven vil jeg belyse viktig teoretisk grunnlag som er relevant for oppgavens drøfting og besvaring av oppgavens problemstilling. I denne delen gjør jeg rede for kultur, innvandrere og etniske minoriteter, forståelse av barn og oppdragelse, barneverntjenesten, språk og tolk, og til sist gjør jeg rede for forskningen jeg har funnet mest relevant for oppgaven.

3.1 Kultur

Kultur kan defineres som de verdier, symboler og normer som en gruppe eller et samfunn deler (Gullestad, referert i Eide & Skorstad, 2008, s. 205). Atferd, tro, holdninger, opplevelser og språk blir påvirket av kulturen man lever i. I tillegg har kultur innflytelse på blant annet oppdragelse, familiestruktur, barns rolle, konflikthåndtering og relasjoner (Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017). Kultur anses å være dynamisk, skapt i samhandling og kan derfor utvikles og forandres over tid (Skytte, 2012).

En vanlig inndeling av ulike kulturforståelser er etnosentrisme og kulturrelativisme.

Etnosentrisme er en holdning som ”innebærer at man setter sin egen kultur i sentrum og ser verden fra sitt eget kulturelle ståsted” (Jávo, 2010, s. 50). Videre er dette en holdning preget av overlegenhetsfølelse, maktarroganse og man tenker at sine forestillinger er de eneste riktige. Motsatsen til etnosentrisme er kulturrelativisme. ”Kulturrelativisme innebærer at et individs meninger, tro og handlinger må forstås ut fra dets egne kulturelle forutsetninger og premisser” (Jávo, 2010, s. 51). Det vil si at ingen kultur kan være den eneste riktige som en universell kultur. Her kunne jeg også valgt å fokusere på en annen inndeling av kulturforståelse, hvor det foreslås tre ulike forståelser; relativistisk, evolusjonistisk og kontekstuell (Skytte, 2012, s.21). De to førstnevnte kan sees i sammenheng med etnosentrisme og kulturrelativisme. Oppgaven må avgrenses og jeg velger derfor å ha fokus på etnosentrisme og kulturrelativisme i denne oppgaven.

Kulturkompetanse handler om å tilegne seg kunnskap om blant annet andres kultur, kommunikasjonsformer, og oppdragsmetoder (Williams, referert i Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017, s. 77). Kultursensitivitet er ”en holdning preget av åpenhet og anerkjennelse av forskjeller, å lete etter likheter og forsøke å forstå den andre ut fra den andres logikk og perspektiv” (Holm-Hansen, Haaland & Myrvold, referert i Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 65).

3.2 Innvandrere og etniske minoriteter

Hele 10,4 prosent av Norges befolkning er innvandrere eller norskfødte barn av innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom New Zealand og Australia, og Europa utenom EU/EØS (SSB, 2019). Av alle afrikanske land er det Somalia som har flest med innvandrerbakgrunn, hvor Somaliere utgjør 3,74 prosent av alle innvandrere og 7,9 prosent av alle norskfødte barn av innvandrere. Flukt og familie er de største årsaksfaktorene til at innvandrere fra Afrika kommer til Norge (SSB, 2019). Det er en overrepresentasjon av familier med innvandrerbakgrunn i barnevernets hjelpetiltak (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Grunnlaget for overrepresentasjonen kan være faktorer som levekår, flukt eller kultur. Oppgaven vil ikke gå nærmere inn på overrepresentasjonsstatistikken eller grunnlaget for dette.

3.3 Forståelse av barn, oppdragelse og samfunn

I Norge og i den vestlige delen av verden har forståelsen av barn og barndom har endret seg over tid (Schrøder, 2018). En av endringene har vært at en tidligere har sett på barndommen som en tid hvor en forbereder barnet til voksenlivet, hvor nå barndommen er mer anerkjent som en del av livet med egenverdi. En annen endring har vært økt forståelse for å se barn som sosiale aktører. I tillegg har en tredje endring vært økt interesse for barndom sett i lys av kulturell kontekst (James, Jenks & Prout; Qvortrup, referert i Schrøder, 2018, s. 82).

Individualistisk kultur og livssyn er vanligst blant industrialiserte og vestlige kulturer, mens det i andre mer rurale, tradisjonelle samfunn er mer vanlig med et såkalt kollektivistisk livssyn (Jávo, 2010). I mange ikke-vestlige land er det tradisjonelt sett mer preg av kollektivistisk kultur enn individualistisk, og Somalia er intet unntak. I et individualistisk livssyn er det enkeltmennesket i fokus, hvor individualitet og selvstendighet settes høyt, også i oppdragelse. I et kollektivistisk livssyn er det storfamilien i fokus, hvor individet regnes for å ha et godt liv om hele den utvidede familien fungerer godt (Skytte, 2012).

3.4 Barneverntjenesten

De juridiske rammene rundt barneverntjenesten er FNs Barnekonvensjon, Barnevernloven og Forvaltningsloven (Bunkholdt og Kvaran, 2015). Man kan si at barnevernet har et samfunnsmandat, hvor de skal forvalte det noen vil kalle samfunnets viktige og vanskeligste oppgaver (Bufdir, 2017b). Barnevernet skal sikre barn og unges omsorg, trygghet og utvikling, jf. Barnevernloven (1992) § 1-1. Forebygging er en viktig arbeidsoppgave for

barneverntjenesten, hvorav hjelpetiltak er et hyppig brukt tiltak. Likevel har barnevernet ansvar for å gripe inn dersom omsorgssituasjonen går ut over barnets beste, hvor i noen tilfeller barnevernet må vurdere og eventuelt gjennomføre omsorgsovertakelse (Bunkholdt & Kvaran, 2015).

Barnevernets arbeid bygger på tre viktige prinsipper; biologisk prinsipp, mildeste inngreps prinsipp og prinsipp om barnets beste – hvor barnets beste er barnevernet overordnede prinsipp (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Barnekonvensjonens Artikkel 3 om Barnets beste er en av de mest sentrale og kompliserte artiklene, hvor en i hensynet til barnets beste må se det i sammenheng med kontekstuelle, kulturelle og samfunnsmessige forhold (Bunkholdt & Kvaran, s.46).

Barneverntjenesten skal tufte arbeidet sitt på blant annet vitenskapelig kunnskap, samt erfaring og brukermedvirkning (Bufdir, referert i Hennem, 2016, s. 48). Det å føre en kunnskapsbasert praksis i barneverntjenesten er viktig for å kunne legitimere beslutninger og levere pålitelige tjenester (Hennem, 2016). Barnevernets forståelsesramme når det gjelder barn og oppdragelse tar utgangspunkt i middelklassebasert utviklingspsykologi og tilknytningsteori (Gillies; Hennem; Kojan; referert i Hennem, 2016, s. 50-51). Oppgaven vil ikke gå nærmere inn på forståelsesrammene.

3.4.1 Språk og tolking

Språket er vårt viktigste kommunikasjonsmiddel i relasjonsarbeid, hvor en bruker kroppsspråk, tale og skrift (SNL, 2018c). Kommunikasjon er altså både verbal og nonverbal, hvor det nonverbale språket er vel så viktig som det verbale. I barneverntjenestens møter med familier, er språk og kommunikasjon viktig. I møte med etniske minoriteter kan dette være en utfordring, og bruk av tolk kan være aktuelt. ”Tolking dreier seg om muntlig oversettelse, først og fremst av tale, men i en viss grad også av tekst (...)” (Holm-Hansen et al., 2007, s. 94). Tolking handler om å oversette både ord, uttrykk og meninger. For at tolk skal fungere mest mulig optimalt er det viktig at barnevernsarbeidere har kunnskap om bruk av tolk. Tolken skal fungere som et nøytralt ledd mellom familie og barnevernsansatt (Holm-Hansen et al., 2007).

3.6 Aktuell forskning

Under litteratursøk fant jeg en del relevant forskning som pekte på de samme utfordringene når det gjelder barnevernets møte med etniske minoriteter. De to hovedutfordringene flere

peker på var det rent språklige og ulike forståelser av barn og barneoppdragelse. Jeg vil her presentere mine hovedfunn og hvordan de alle peker på disse to utfordringene.

NTNU Samfunnsforskning gjennomførte et prosjekt for Bufdir i perioden 2013-2017, hvor de skulle undersøke myter og realiteter i innvandrernes møte med barnevernet. Prosjektet var hovedsakelig gjennomført ved kvalitative metoder som intervju i syv ulike barneverntjenester, gruppeintervju med tolketjenestene og intervju med familier. I tillegg ble det innhentet kvantitative registerdata fra Statistisk Sentralbyrå. Rapporten peker på den vanskelige balansen mellom for mye og for lite kulturfokus, kommunikasjonsutfordringer når det gjelder kulturelle forståelsesrammer, språk og tolking, samt tendensen til at barnevernet tillegger en middelklassenorm til sine vurderinger (NTNU Samfunnsforskning, 2017, s. 78-88).

Bente P. Bø publiserte i 2014 en artikkel i tidsskriftet "International Social Work": *Social work in a multicultural society: New challenges and needs for competence*. Hun gjorde kvalitative undersøkelser hvor 50 sosialarbeidere besvarte spørsmål, etterfulgt av dybdeintervju med en mindre gruppe. I tillegg utførte hun 12 fokusgruppeintervju med totalt 48 sosialarbeidere på seks ulike barnevernkontor. I den publiserte artikkelen peker Bø på flere utfordringer i flerkulturelt sosialt arbeid, hvorav språk og ulike syn på oppdragelse og familieliv blir dratt frem som to av dem. I artikkelen ble det også nevnt at norske sosialarbeidere med vestlig middeklassenormer som verdigrunnlag tenker ikke over hvor mye det påvirker vurderinger og handlinger (Bø, 2014).

Sølve Randal skrev i 2009 sin masteroppgave ved Universitet i Bergen: *Hvordan forstår og vektlegger barnevernsarbeidere etnisitet i arbeid med minoritetsetniske barn og deres familier?* Randal brukte hovedsakelig kvantitative data. I en undersøkelse svarte 96 saksbehandlere i barneverntjenesten på en undersøkelse. I sine undersøkelser spurte han barnevernsansatte: "Hvilke spesielle utfordringer, hvis noen, opplever du i arbeidet med minoritetsetniske barn og deres familier?" De to utfordringene som flest utpekte seg var "God kommunikasjon rent språklig" og "Synet på barneoppdragelse skiller seg". Også i denne masteroppgaven blir det pekt på utfordringer når det gjelder bruk av tolk.

4. Drøfting

Det er viktig for barneverntjenesten å ha kunnskap om andre kulturer i arbeid med etniske minoritetsfamilier (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 64). For å tilegne seg kunnskap om kultur er det nødvendig å forstå hva kultur og etnisitet betyr for menneskers utvikling og sosial fungering, i tillegg til at det er nødvendig å vite noe om de spesifikke kulturene (Hagen & Quershi, 2005, s. 23). Gjennom litteraturstudier har jeg funnet at to utfordringer er særlig gjeldende i barneverntjenestens møte med etniske minoritetsfamilier (Bø, 2014; Randal, 2009; NTNU Samfunnsforskning, 2017). I drøftingen skal oppgavens problemstilling besvares: *”Hvilke særlige utfordringer kan barneverntjenesten møte på i arbeid med etniske minoritetsfamilier?”*. Det vil jeg gjøre ved først å drøfte hva som kan være utfordrende med å ha ulike forståelser av barn og barneoppdragelse, for så å se på balansen mellom for mye og for lite kulturkompetanse og kultursensitivitet. Til slutt vil jeg se på hvordan språk og bruk av tolk kan være utfordrende.

4.1 Ulike forståelser av barn og barneoppdragelse

Forskjeller på familier når det gjelder oppdragelsesmetoder og synet på barn blir tydelige i barneverntjenesten. En av grunnene til at det kan oppstå utfordringer og problemer når barneverntjenesten møter etniske minoritetsfamilier er ulike forståelser av barnets rolle og posisjon (NTNU Samfunnsforskning, 2017, s. 84). Jeg vil videre drøfte ulike forståelser av barn og barneoppdragelse ved å se nærmere på kollektivistisk versus individualistisk kultur, samt se på hvordan den vestlige middelklasseforståelsen preger barneverntjenestens arbeid.

4.1.1 Kollektivistisk versus individualistisk kultur

Hvilken oppdragerpraksis foreldre har, henger tett sammen med om en har bakgrunn fra et individualistisk eller kollektivistisk samfunn. Når det gjelder oppdragelse vil barn oppdratt i et individualistisk samfunn oppmuntres til å utvikle egne synspunkter, mens i et kollektivistisk samfunn lærer barna å ta familiens standpunkt (Skytte, 2012, s. 69). Der hvor barn i individualistiske samfunn oppdras til å la sin moral styres av samvittighet, læres barn i kollektivistiske samfunn at dårlig moral og atferd kan påvirke hele familiens ære. Bø (2014) fikk i sine undersøkelser se relativt tydelig skille mellom minoritets- og majoritetsetniske foreldre. Hun fant at etniske minoritetsforeldre ofte var mindre åpne for at barn skulle diskutere og forhandle angående foreldres beslutninger. I tillegg la disse foreldrene større vekt

på lydighet og respekt fra barna enn det foreldre med norsk bakgrunn gjorde (Bø, 2014, s. 566). Det vil åpenbart være utfordrende for middelklassebaserte barnevernsarbeidere å møte foreldre som har utgangspunkt i en kollektivistisk kultur og har familieorientert praksis i oppdragelsen. Man har da to ulike forståelser av hva som er hensiktsmessig for barnet, og ønsker gjerne å holde fast på det en mener er barnets beste. Det at en barnevernsarbeider skal gi råd fra et individualistisk ståsted til noen med kollektivistisk livssyn kan være vanskelig, og det blir derfor ekstra viktig at ansatte har kunnskap om kultur og familiens bakgrunn.

I kollektivistiske samfunn er det vanlig med det som kalles autoritær foreldrestil, noe som vil være typisk for ikke-vestlige familier som Somaliske (Greenfield & Suzuki; Chao; Schwartz et al., referert i Jávo, 2010, s. 68). En slik foreldrestil er kjennetegnet av høy grad av kontroll og lite muligheter for barnets autonomi. Dette kan forstås med at i slike kollektivistiske kulturer står avhengighet, tilknytning og samarbeid høyt i oppdragelsen, og ved å ha en autoritær foreldrestil kan en dempe barnas selvutfoldelse og sikre gruppens behov. En autoritativ foreldrestil er mer vanlig i individualistiske samfunn da de fokuserer mer på forhandling og dialog i oppdragelsen. En slik foreldrestil er kjennetegnet av varme, tålmodighet og fokus på barnets autonomi (Jávo, 2010; Berk, 2013). Et veldig konkret skille mellom de typiske kollektivistiske og individualistiske oppdragelseskulturene er synet på bruk av fysisk avstraffelse i oppdragelse. Det er selvsagt ikke helt svart-hvitt, og det finnes alltid unntak, men på et generelt grunnlag kan man si at det er mer vanlig å akseptere fysisk avstraffelse i kollektivistiske kulturer, som for eksempel Somalia (Global Initiative, 2017).

Berk (2013, s. 576) viser til longitudinelle studier som indikerer at autoritativ barneoppdragelse i barneskolealder kan føre til selvkontroll, selvtillit, gode akademiske prestasjoner i barndommen, og modenhet og gode tilpasningsevner i ungdomsårene. Videre peker studiene på at autoritær foreldrestil kan føre til angst, aggressiv oppførsel, samt vanskeligheter med å prestere akademisk i barndomsårene, og umodenhet og tilpasningsvansker i ungdomsårene. Forskning som denne har nok vært med på å forme Vestens, Norges og barneverntjenestens syn på hva som er god omsorg og barneoppdragelse. Her har barneverntjenesten et viktig oppdrag i form av råd og veiledning i oppdragelsen til det man mener er mest hensiktsmessig for barnet. I møte med etniske minoriteter, som i møte med majoritetsetniske foreldre, blir tiltak som råd og veiledning hyppig brukt (NTNU Samfunnsforskning, 2017). Det er kanskje ikke så rart når man har sett at de ofte oppdras i kollektivistiske samfunn hvor en annen oppdragerkultur er vanlig. Det må også nevnes at noen få teoretikere motsetter seg funnene i

denne forskningen og mener at foreldrenes oppdragerstil har lite å si for barnets utvikling (Berk, 2013, s. 577). En annen viktig side av diskusjonen er at det ikke bare er minoritetsfamilienes ”mangler” og annerledes foreldrestil som skaper utfordringer i samarbeidet, det er også barnevernsarbeidernes ’tatt-for-gittheter’ og den dominerende vestlige middelklasseforståelse.

4.1.2 Vestlig middelklasseforståelse

Barnevernet bruker som utgangspunkt sin vestlige middelklasseforståelse av barn, barndom og oppdragelse også i møte med ikke-vestlige minoritetsfamilier. De teorier og perspektiver den vestlige middelklasseforståelsen bygger på har høstet noe kritikk for at den ”baserer seg på relasjonene mellom foreldre og barn fra vestlig middelklasse, noe som referer til mindre enn fem prosent av verdens befolkning” (Keller; Keller, referert i Gjedrem 2018, s. 68). Det at den vestlige middelklasseforståelsen blir regnet for å være universell og overførbar mellom kulturer er utfordrende, ettersom man kan ha helt andre forutsetninger for å gi god oppdragelse og forståelser av god oppdragelse er. Det er likevel naturlig at barnevernet i Norge baserer seg på de verdier og den kultur som er vanlig i Norge og Vesten, med tanke på å integrere nye kulturer til vår kultur – også når det gjelder oppdragelse.

I møtene mellom barneverntjenesten og etniske minoritetsfamilier kan man oppleve et møte mellom to svært ulike forståelsesrammer for oppdragelse. Noe av utfordringen er at barnevernsarbeideres verdigrunnlag blir lagt til grunn og tas for gitt (Vagli, referert i NTNU Samfunnsforskning, 2017, s. 22). Dette vil utgjøre en utfordring da minoritetsfamiliens verdier ikke bare er forskjellig, men barnevernsarbeiderens verdier vil være fremmede for mange. Om et vestlig, individualistisk og såkalt barnesentrert syn på oppdragelse fremstilles som synonymt med ”norsk oppdragelse”, kan det føre til holdninger og opplevelser av at det norske synet er regnet som bedre enn andres (Gullestad, referert i Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017, s. 49). En slik holdning kan sees i sammenheng med etnosentrisme, ettersom man vurderer sin egen metode å være overlegen andres. Foreldres oppdragerpraksis vil være påvirket av kulturell referanseramme, og vanlig foreldrefunksjoner og måter man viser omsorg på kan derfor se annerledes ut i vestlige land som Norge, og ikke-vestlige land som for eksempel India. Dersom et barn har feber vil typiske vestlige foreldre gi barnet febernedssettende medisiner, mens indiske foreldre vil muligens gi barnet ingefær-te (Manum, 2015), da ingefær tradisjonelt sett har blitt brukt som universalmedisin i India. De ulike foreldre har forskjellige referanserammer for hvordan man viser omsorg for et sykt barn, og

hva som er det beste for barnet. Et annet eksempel på referanserammer er ulike mattradisjoner. Innvandrere som kommer til Norge kan i starten være usikre på den norske maten (Terragni, Garnweidner, Pettersen & Mosdøl, 2014). Somaliske kvinner fortalte i et intervju at brødmatt og matpakke var et uvanlig fenomen, og de visste ikke hvordan brødet ble brukt i den norske konteksten og heller ikke hva pålegg var, derfor endte de ofte opp med syltetøy på skivene da det var kjent (Terragni, et al., 2014, s. 281). Det at innvandrere har andre referanserammer kan føre til utfordringer da barneverntjenesten vil oppleve det som at foreldrene gir barna lite næringsrik mat.

Mange innvandrere fra ikke-vestlige land kommer fra såkalte utviklingsland, hvor kollektivistiske kulturer står sterkt og fysisk avstraffelse er vanlig i oppdragelsen (Global Initiative, 2017; Global Initiative 2018). Det var ikke før slutten av 1980-tallet at et forbud mot fysisk avstraffelse i oppdragelse ble innført i Norge (Global Initiative, 2018). Siden den gang har det vært en kraftig nedgang i bruken av fysisk avstraffelse i Norge, som et resultat av økt kunnskap rundt konsekvensene (Bufdir, 2018b). Det er altså nærmere 30 år siden forbudet ble innført, og jeg vil tro at en del barnevernsarbeidere kan møte familier som bruker fysisk avstraffelse med en etnosentrisk holdning av ”slik gjorde vi også før, men nå vet vi bedre, dere må lære av oss”. Faren ved slike holdninger er at man møter familier med en ovenfra-og-ned-holdning, og ikke med åpenhet. Det kan skade relasjonsbygging, tillitsforhold og samarbeid.

Sunil Loona, psykolog og seniorrådgiver ved Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring, mener det er beklagelig at fysisk avstraffelse i oppdragelse blir definert i et voldsperspektiv, i stedet for i et oppdragelsesperspektiv (Manum, 2015). ”Det å definere fysisk avstraffelse som vold begrenser mulighetene for en åpen dialog og diskusjon mellom alternative oppdragelsesmetoder. Foreldre kan føle seg stigmatisert, og de benekter gjerne at de har avstraffet sine barn fysisk” (Manum, 2015, u.s.). Videre påpeker Loona at det selvsagt er viktig at barnevernsarbeidere griper inn når det gjelder oppdragervold, men at det kan være nyttig å skille mellom vold i oppdragerøyemed, som brukes som et ledd i rettledning og oppdragelse av barn, og annen såkalt ukontrollert vold. Det vil ikke si at oppdragervold ikke kan være skadelig for barn, men at denne formen for vold har bedre prognose med tanke på å utvikle andre metoder for grensesetting for foreldre (Manum, 2015). Det siste poenget her handler om å ikke innta en kulturrelativistisk holdning, hvor en tenker at kulturer bare kan

vrurderes ut fra sine egne premisser. Det kan i verste fall føre til bortforklaringer og at man ikke lenger har barnets beste i fokus.

For innvandrereforeldrene kan nok første tiden i et nytt samfunn, hvor det er andre krav og forventninger til en som forelder, være overveldende. Når man kommer fra et samfunn hvor det å gi barna ris eller klaps er vanlig og akseptabelt, er overgangen til et samfunn hvor det er forbudt stor. Mange kan nok kjenne på en avmaktsfølelse, da en ikke lenger vet hvordan en skal oppdra barna sine. Det er gjerne med ris eller klaps man selv er oppdratt og slik man ønsker å oppdra sine egne barn. Det er viktig for barneverntjenesten i Norge å veilede nyankomne familier og utruste dem med verktøy man mener er hensiktsmessig i oppdragelsen. Et eksempel på tiltak som kan både virke forebyggende og bidra til å gi foreldrene makten tilbake er foreldreveiledningskurset 'International Child Development Program' (ICDP). I et slikt kurs fokuserer man på hva foreldre gjør bra, man deler erfaringer og retter oppmerksomhet på hvordan foreldre oppfatter barna (Bufdir, 2019). For innvandrereforeldre som kan ha en svært annerledes oppfatning av barn og barneoppdragelse kan et slikt kurs være nyttig, og det blir mye brukt i introduksjonsprogrammet for flyktninger for eksempel (NTNU Samfunnsforskning, 2017). Noe som taler for at ICDP fungerer etter hensikt er at somaliske foreldre har uttrykt selv at de syntes ICDP var både lærerikt og nyttig (Pansee, 2017). Ikke alle innvandrerefamilier vil stille seg like positive til et slikt kurs, og kan oppleve det som belærende der de selv mener å inneha kompetanse for hva som er best for egne barn, og det er derfor viktig å møte disse med forståelse og formidle hensikten tydelig, også i et integreringsperspektiv.

4.1.3 Kulturforskjeller eller klasseforskjeller?

Diskusjonen har til nå handlet om at ulike oppdragelsesstiler er knyttet til kulturelle forskjeller. Men det er ikke bare kultur som påvirker oppdragelse. Innvandrere kan i mange tilfeller tilhøre en annen klasse enn den vestlige middelklassen (Berk, 2013). Spørsmålet er da om det er kulturforskjeller eller klasseforskjeller som er hovedutfordringen i barneverntjenestens møte med etniske minoriteter. Det er nemlig ikke bare kultur som utgjør forskjeller i oppdragelsesstiler. Foreldre med høyere sosioøkonomisk status bruker ofte mer varme, dialog, oppmuntring og lar barn bidra i avgjørelser i oppdragelsen, kontra foreldre med lavere sosioøkonomisk status (Berk, 2013). Kommandoer, kritikk og fysisk avstraffelse er vanligere blant foreldre med lav sosioøkonomisk status. Det er ikke unaturlig at foreldre

med mer økonomisk trygghet kan bruke mer tid og ressurser på å tilfredsstille barnas behov (Berk, 2013).

Tyske forskere fant at tyske barnevernsarbeidere, med bakgrunn fra middelklassen, rapporterte de samme utfordringene i møte med innvandrere som i møte med klienter tilhørende en annen sosial klasse (Holm-Hansen et al., 2007). De rapporterte altså samme utfordringer når det gjaldt kommunikasjon og kulturforståelse i møte med de ulike klientgruppene. Dette sier noe om at barnevernsarbeidere ikke bare trenger kultursensitivitet i møte med etniske minoriteter, men også i møte med klienter som tilhører ett annet sosialt lag, eller med annen sosioøkonomisk status. Det sier også noe om at utfordringene i møte med etniske minoriteter ikke nødvendigvis bare skyldes kulturforskjeller, men også kan skyldes klasseforskjeller.

4.2 Kulturkompetanse og kultursensitivitet

All forskning og lærebøker uttrykker enighet om at kulturkompetanse og kultursensitivitet er viktig som sosialarbeidere, også i barneverntjenesten. For å tilegne seg både kulturkompetanse og kultursensitivitet er det viktig at sosialarbeidere holder seg oppdatert på faglitteratur, samt at ledere kurser ansatte, at fagforbundene har fokus på dette, samt at man diskuterer dette med personalet med jevne mellomrom (Bufdir, 2017a, s. 22). Det er altså ingen tvil om at både kulturkompetanse og kultursensitivitet vil være viktig for barneverntjenesten - spørsmålet er hvor mye fokus det skal ha.

Kulturkompetanse omhandler å skaffe kunnskap om andres kommunikasjonsmønstre, oppdragelsesformer og deres kultur (Williams, referert i Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017, s. 77). I møte med etniske minoriteter er det viktig for sosialarbeidere med kompetanse om blant annet integreringspolitikk, migrasjonssituasjoner, opprinnelsesland, bruk av tolk og generell kompetanse om kultur. Kulturkompetanse kan være tosidig. Økt kompetanse kan på den ene siden bidra til økt sensitivitet og forståelse, men på den andre siden føre til diskriminering, generalisering og stigmatisering (Rugkåsa, Ylvisaker og Eide, 2017). En barnevernsarbeider kan for eksempel møte en familie fra Somalia som bruker fysisk avstraffelse i oppdragelsen. Hvis man har en etnosentrisk holdning i arbeidet vil en gjerne gjøre slutninger før en vet hva som ligger til grunn, og før en vet hvordan det vil være mest hensiktsmessig å jobbe med familien fremover – fordi en vurderer deres handlinger ut fra sine egne vestlige, norske

standarder. Samtidig på den andre siden hvis man er kulturrelativistisk kan en gi uttrykk for at handlingene er akseptert og at de må få gjøre som de er vant til i sin kultur. Den ansatte vet ikke før undersøkelse er gjort om voldsutøvelsen skyldes opprinnelseslandets kultur, noe særegent med familien, eller om det skyldes andre forhold. Med for mye eller for lite fokus, kan en gjøre vurderinger på galt grunnlag, og tiltak fungerer ikke etter hensikten.

En slik erfaring med en Somalisk familie kan føre til at barnevernsarbeideren vil være særlig oppmerksom i møte med familier fra Somalia. På en måte kan det være bra å ha denne erfaringen, og noe generalisering kan være til nytte for fremtidig arbeid - samtidig som man må være forsiktig med å overføre kunnskap og erfaringer, da det kan slå feil og oppleves generaliserende, stigmatiserende og diskriminerende. Den gylne middelvei, en plass mellom ytterkantene kulturrelativisme og etnosentrisme vil nok være nyttig i situasjoner som denne. Med en slik tilnærming kan barnevernsarbeidere være bevisst egne holdninger og verdier, samtidig som man er bevisst på hva kultur kan ha å si for familien i den enkelte situasjon, og skille mellom når kultur er viktig og ikke.

Barneverntjenesten står overfor utfordringer ved at de representerer norske myndigheter. For mange innvandrerfamilier er forholdet til staten og samfunnsleder svært forskjellig i opprinnelseslandet deres. Tilliten mellom familiene og myndighetene er i mange tilfeller liten (Manum, 2015). I mange ikke-vestlige land har myndighetene opptrådt som en trussel for menneskers liv på flere områder. Da er det ikke så unaturlig at innvandrere kan ha vanskelig for å stole på myndighetene, og ha liten tro på at staten handler med folks beste i tankene. Ved at en del etniske minoritetsfamilier kan ha slike oppfatninger av staten og offentlige myndigheter, krever det ekstra sensitivitet fra barnevernets side når man skal samarbeide.

Kultursensitivitet vil være en viktig holdning for barnevernsarbeidere. Kultursensitivitet omhandler å anerkjenne forskjeller uten å fordømme (Holm-Hansen et al., 2007). Der hvor kulturkompetanse handler om å ha kulturkunnskap, handler kultursensitivitet om å ha en sensitiv innstilling eller holdning til kultur. Kulturkompetanse uten kultursensitivitet kan føre til at man for eksempel vurderer og generaliserer alle somaliere etter ett møte med en familie, og man ser ikke det spesielle med familien, kun det generelle. Likevel kan det sies at kulturkompetanse er en forutsetning for kultursensitivitet (Holm-Hansen et al., 2007). Kojan uttrykker bekymring for om kultursensitivitet får for stort fokus, og mener det kan føre til at de sosiale forskjellene kommer i skyggen (Kojan, referert i NTUN Samfunnsforskning, 2017, s. 3). Flere andre har også vært kritiske til kultursensitivitet og dets rolle i barneverntjenesten.

Hvis man ser all atferd, handlinger og situasjoner med ”kulturelle briller” vil man stå i fare for å overse andre potensielle årsakssammenhenger som fattigdom eller sosial status for eksempel (s.3). Moufak referert i NTNU Samfunnsforskning (2017, s. 3) sier tydelig at vi trenger et sensitivt barnevern, hvor det kulturelle aspektet blir en del av vurderingen. En annen stemme inn i diskusjonen er Bredal referert i NTNU Samfunnsforskning (2017, s. 18) som mener det har vært både for lite og for mye fokus på kultur i barnevernet. På en side har det vært mye løst snakk om det å ta hensyn til kultur, men samtidig har det vært for lite fokus på hva konkret kulturforskjeller faktisk betyr for barnevernet (s. 18). I møte med innvandrerfamilier er det flere måter barneverntjenesten kan vise kultursensitivitet, eksempelvis ved å uttrykke respekt for deres historie og kulturelle bakgrunn, men også i helt konkrete ting som klesvalg. I Somalia har man en annen kleskultur enn i Norge. En måte barnevernsarbeidere kan være kultursensitive overfor Somaliske familier er å kle seg anstendig og respektere deres kleskultur (Christiansen, 2010). Det skal sies at jeg ikke betviler barnevernsarbeidernes evne til å gjøre nettopp dette, men det er en svært enkel og liten ting som kan være man ikke alltid tenker over. Ved å være bevisst på å i større grad respektere deres kleskultur kan en muligens åpne opp for en enklere dialog og økt gjensidig respekt.

Litt av den problematikken i for mye eller for lite kultursensitivitet kan uttrykkes gjennom etnosentrisme og kulturel relativisme. Slik jeg ser det finner man kultursensitivitet midt mellom etnosentrisme og kulturel relativisme. På en side er det nyttig å vurdere en situasjon ut fra eget samfunns premisser da det er majoritetens kultur de representerer, og innvandrere må på sett og vis tilpasse seg en del av majoritetens normer og regler. Samtidig vil det på den andre siden til dels være nyttig med et kulturel relativistisk syn, da en må ta hensyn til og se situasjonen i lys av kulturel bakgrunn, dog selvsagt innenfor rammen av barnets beste. Faren med kulturel relativisme er at man har en annen praksis og aksepterer noe annet overfor barn med innvandrerbakgrunn enn over barn uten innvandrerbakgrunn (NTNU Samfunnsforskning, 2017, s. 110-111).

4.2.1 Kulturalisering

For mye fokus på kulturkompetanse og kultursensitivitet kan føre til kulturalisering. Når en reduserer forståelsen av en situasjon til å fokusere på en generalisert form av kultur, kan det kalles for kulturalisering (Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017). Faren med kulturalisering er at man ikke undersøker andre aktuelle forhold som kan forårsake situasjoner, som for eksempel sosial posisjon eller økonomi. For eksempel kan en

familiekonflikt hvor foreldre setter grenser for ungdom i majoritetsfamiliene tolkes som generasjonskonflikt, mens i en minoritetsfamilie kan tilsvarende situasjon tolkes som kulturkonflikt (Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017). Det er ikke til å legge skjul på at det kan være tidspress i barneverntjenesten, og en generalisering av kultur kan være en snarvei i en del situasjoner. Likevel kan slike forenklinger føre til at barnevernets legitimitet blir redusert blant innvandrerfamiliene, ved at de føler seg stemplet og generalisert (NTNU Samfunnsforskning, 2017). I barneverntjenesten vil det derfor være essensielt å være varsom med å tillegge situasjoner kulturelle årsaker, og man må selvsagt undersøke andre mulige årsaksforhold.

Man kan altså si at det er et tosidig krav til barnevernsarbeidere. Det ene kravet omhandler at en må være sensitiv overfor kulturell bakgrunn og samtidig være bevisst egne verdier og at det påvirker hvordan man vurderer en situasjon, et problem eller en atferd. (NTNU, Samfunnsforskning, 2014, s.18-19). Det andre kravet omhandler å ikke la kulturelle faktorer skygge over andre faktorer som status, økonomi eller levekår. I en debattartikkel blir dette beskrevet slik: ”Ett mål må være at kulturelle forhold ikke misforstås som omsorgssvikt, og at omsorgssvikt ikke misforstås som kultur” (Van der Weele, 2013, u.s.).

4.3 Språk og bruk av tolk

En av de største utfordringene barnevernsarbeidere presenterer i møte med etniske minoriteter er den rent språklige kommunikasjonen (Randal, 2009). Sosialarbeidere uttrykker at det i mange tilfeller hvor man ikke snakker samme språk oppstår mye frustrasjon og misforståelser (Bø, 2014). Det kan fra begge sider oppleves en språkbarriere, og fra barnevernsarbeidernes side kan det være vanskelig å forsikre seg om at familien forstår det som blir sagt, og sørge for at de får uttrykt det de ønsker. Språklige misforståelser kan i verste fall føre til feilvurderinger i for eksempel valg av tiltak (Berg, 2011, s. 236).

Når språk og gjensidig forståelse blir utfordret kan det gå ut over mulighetene for å bygge relasjon og tillit. Når barnevernsarbeidere bruker et avansert fagspråk kan klienter kjenne på en form for avmakt, da de kan oppleve utfordringer med å kommunisere med den ansatte om situasjonen sin (Lingås, 2013). Dersom en barnevernsarbeidere derimot klarer å bruke et mer ”forståelig” språk, vil en potensielt møte mer anerkjennelse hos klienter. Det som kan gjøre

språket og samtalen forståelig for alle parter er en tolk. Jeg vil derfor se nærmere på bruk av tolk og hvilke konsekvenser det kan medføre.

4.3.1 Bruk av tolk

Fagspråk og velferdssystemene kan være forvirrende og uforståelig selv for etniske nordmenn. Hvis det i tillegg er en språklig og kulturell barriere for etniske minoritetsfamilier, er det åpenbart at det kan vanskeliggjøre bildet ytterligere. For å unngå at noe ikke forstås eller at det misforstås kan det være nyttig å trekke inn en profesjonell tolk i møtene.

Tolken har en viktig rolle ikke bare som språktolk, men som kulturtolk. I undersøkelser gjort av NTNU Samfunnsforskning (2017) fant de at det var viktig at tolken var forberedt før møtet på tematikk og spesielle ord og uttrykk, og en informant gav følgende eksempel på hvordan ord kan feiltolkes: ”Ordet ‘bekymringsmelding’ blir i Nord-Irak og Kurdistan forstått som en ‘sikkerhetsmelding’ og fører til at du blir satt i fengsel og blir torturert. Den norske betydningen er det mange som ikke kjenner til” (s. 80). Dette sier noe om viktigheten av å ikke bare oversette ord direkte, men tolkerens viktige rolle i å oversette betydningen av ordet og være en brobygger mellom kulturer. Barneverntjenesten kan forsøke å sikre god tolkebruk ved å ta i bruk erfarne tolker. Tolker som har vært tolk for barneverntjenesten og lignende tidligere har erfaring med hvilke ord som er passende å oversette med, og klarer forhåpentligvis nettopp dette med å oversette kulturen så vel som språket. Likevel vet man at det er en begrensning og lang ventetid på erfarne tolker (NTNU Samfunnsforskning, 2017, s. 16).

Det vil for en del være en betydelig terskel å bruke profesjonell tolk, da noen minoritetsfamilier kan føle at de mister litt kontrollen og at det er ydmykende å ikke kunne språket godt nok til å kunne uttrykke seg (Randal, 2009). I noen tilfeller tar barnevernsarbeideren for gitt at familiene kan språket ”godt nok”, eller tenker at de må øve seg på norsk, og derfor ikke bestiller tolk. I andre tilfeller kan det være begrensede økonomiske eller tidsmessige ressurser som gjør at tolk ikke blir bestilt (Bø, 2014). Det er ikke til å legge skjul på at møter tar lengre tid med tolk, og derfor møtes en gjerne sjeldnere også (Kriz & Skivenes, 2010). Dersom et samarbeid krever tolk går det utover familiens muligheter til å ringe barnevernet og fortelle hva som skjer, eller ringe om bekymringer. Kriz og Skivenes (2010) skriver at familier er redd for at konfidensialiteten går tapt når samtalen går via tolk, dersom tolken er fra samme etniske miljø som familien. Dette kan igjen føre til at

familier ønsker en tolk de kan stole på, gjerne tilknyttet familien, men det ønsker ofte ikke barnevernet da de vil ha objektive, selvstendige og profesjonelle tolker (Kriz & Skivenes, 2010).

Bruk av tolk kan bidra til å løse en del av språkproblemene, men kan også by på utfordringer, hvorav oppgaven til nå har pekt på noen. Andre utfordringer er at det rent kommunikativt kan virke forstyrrende å ha en tredjepart i samtalen. Det kan særlig gå ut over relasjons- og tillitsbygging mellom familie og barnevernsarbeider (Kriz & Skivenes, 2010). Ifølge undersøkelser NTNU Samfunnsforskning gjorde rapporterer en del barneverntjenester opplevelser av at en tolk kan bidra til å skape eller opprettholde skepsis til barneverntjenesten (2017, s. 69). Tolken har et ansvar for å oversette det som blir sagt, men det er umulig for barnevernet å kontrollere at det blir formidlet slik intensjonen er. Noen beskriver hvordan tolken har gitt anbefalinger til familien, og sprer frykt (NTNU Samfunnsforskning, 2017). Dette er enda en fare med å bruke tolk i samtaler, samtidig som det er en sjanse man må ta dersom kommunikasjon uten tolk blir vanskelig. Grunnet mange utfordringer knyttet til tolkebruk er det desto viktigere at barneverntjenestene har god kunnskap når det gjelder bruk av tolk.

5. Avslutning

I denne oppgaven har jeg besvart oppgavens problemstilling ”*Hvilke særlige utfordringer kan barneverntjenesten møte på i arbeid med etniske minoritetsfamilier?*”. Gjennom forskningen jeg har trukket frem har jeg belyst hvordan ulike forståelser av barn og barneoppdragelse, samt språk og tolking blir vurdert som noen av de største utfordringene i barneverntjenestens arbeid med etniske minoritetsfamilier.

I oppgaveprosessen har jeg fått en dypere forståelse for kulturforskjeller og hvordan det gir utslag i barneverntjenestens arbeid. Som vi har sett i oppgaven kan noen oppdragelsesformer altså virke egnet og nyttig for barns utvikling i en kultur, men bli sett på som lite funksjonell og nærmest umoralsk i andre kulturer (Jávo, 2010, s. 65). Det blir desto viktigere for barnevernsarbeidere å ha kunnskap om kultur, innvandring og ulike tilnærminger til oppdragelse. Ikke bare trenger man kunnskap om kultur, men man må være bevisst sin egen kultur og sosiale lag eller klasse, og hvordan den vestlige middelklassenormen påvirker arbeidet.

Jeg har gjennom skriveprosessen blitt mer bevisst på hvordan kulturkompetanse og kultursensitivitet kan både fremme og hemme arbeidet, og det kan være en hårfin linje mellom for mye og for lite fokus på dette. Den gyldne middelvei må være å kunne se det generelle med familiene; kulturkompetanse, samtidig som man ser det spesielle med hver enkelt familie; kultursensitivitet. I tillegg til kompetanse om kultur og sensitivitet trenger barnevernsarbeidere kompetanse om potensielle språkbarrierer og tolkebruk.

Slik jeg ser det, er barneverntjenesten et godt stykke på veien mot et mer kompetent og bevisst barnevern når det gjelder utfordringene oppgaven har pekt på. Likevel trengs det fortsatt økt bevissthet og økt kunnskapsnivå rundt kultur, kultursensitivitet og bruk av tolk i barneverntjenesten. For å få dette til tror jeg det må gjøres noe på flere nivå. Et større fokus fra flere hold på tilrettelegging for rekruttering og profesjonalisering av tolker vil forhåpentligvis gjøre det mer tilgjengelig og profesjonelt. I tillegg må det legges til rette for kursing og eventuelt etterutdanning av ansatte for å øke kunnskapsnivå rundt tematikken. Sist men ikke minst tror jeg at barneverntjenestene må tørre å snakke om de reelle utfordringene det kan være i arbeidet med etniske minoritetsfamilier.

6. Litteraturliste

Barne- og likestillingsdepartementet (2001), Barnevernet – til barnets beste. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barnevernet---til-barnets-beste/id87701/>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2017a), Handlingsplan for å bedre tillit mellom etniske minoritetsmiljøer og barnevern 2016-2021. Hentet fra:

https://www.bufdir.no/global/Handlingsplan_for_å_bedre_tillit_mellom_barnevern_og_etniske_minoritetsmiljoer_2016_2021.pdf

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2017b), Kompetansebehov i barneverntjenesten.

Hentet fra:

https://www.bufdir.no/Global/Aktuelt/Barnevern/Kompetansebehov%20i%20barnevernstjenesten_innspillsrunde.pdf

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2018a) Barnevernstiltak blant barn med ulike landbakgrunn. Hentet fra:

https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barnevernstiltak_blant_barn_med_ulik_landbakgrunn/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2018b), Barn utsatt for vold i familien. Hentet fra:

https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Vold_og_overgrep_mot_barn/Barn_utsatt_for_vold_i_familien/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2019), Foreldreveiledning i grupper (ICDP). Hentet fra:

https://www.bufdir.no/Familie/veiledning_til_foreldre/foreldreveiledning_landsoversikt/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet & Helsedirektoratet (2015), Samarbeid mellom barneverntjenester og psykisk helsetjenester til barnets beste. Hentet fra:

https://www.bufdir.no/Global/Samarbeid_mellom_barneverntjenester_og_psykiske_helsetjenester_til_barnets_beste_Rundskriv_bufdir-hdir_2015.pdf

Barnvernloven (1992) Lov om barneverntjenester, LOV-1992-07-17-100, Hentet fra

<https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100>

Berg, B., Ellingsen I.T., Levin, I., & Kleppe L.C. (2015) Hva er sosialt arbeid?, I Ellingsen, I.T., Levin, I., Berg, B. og Kleppe, LC. (red.) *Sosialt arbeid. En grunnbok.* (s. 19-35)

Oslo: Universitetsforlaget

- Berg, B. (2011) "Lost in translation?", i Berg, B & Ask, T.A. (red.) *Minoritetsperspektiv i sosialt arbeid*. (223-245) Oslo: Universitetsforlaget
- Berk, L.E. (2013) *Child Development*, (9.utg), London: Pearson Education, Inc.
- Bunkholdt V., & Kvaran, I. (2015) *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*, Oslo: Gyldendal akademisk
- Bø, B.P. (2014). Social work in a multicultural society: New challenges and needs for competence. *International Social Work*. doi: 10.1177/0020872814550114
- Christiansen, K.U. (2010) Amal Aden, *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 02, 126-131.
DOI: 10.18261/issn.1891-1838
- Eide, S. B., & Skorstad, B. (2008) *Etikk – til refleksjon og handling i sosialt arbeid*, (2. Utg) Oslo: Gyldendal akademisk
- Fellesorganisasjonen. (2015). Yrkesetiskgrunnlagsdokument. Hentet fra:
<https://www.fo.no/getfile.php/1311735-1548957631/Dokumenter/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>
- Forvaltningsloven (1967) Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker, LOV-1967-02-10,
Hentet fra: <https://lovdata.no/lov/1967-02-10>
- Global Initiative (to End All Corporal Punishment of Children) (2018) Corporal punishment of children in Norway. Hentet fra: <http://www.endcorporalpunishment.org/wp-content/uploads/country-reports/Norway.pdf>
- Global Initiative (to End All Corporal Punishment of Children) (2017) Corporal punishment of children in Somalia, Hentet fra: <http://www.endcorporalpunishment.org/wp-content/uploads/country-reports/Somalia.pdf>
- Hagen, G., & Qureshi N.A., 2005, *Etnisitet i sosialt arbeid*, Oslo: Pensumtjeneste A/S
- Hennum, N. (2016) Kunnskapens makt i beslutninger, i Christiansen, Ø. & Kojan, B. (red) *Beslutninger i barnevernet*, (48-61), Oslo: Universitetsforlaget
- Holm-Hansen, J., Haaland, T., & Myrvold, T. (2007) *Flerkulturelt barnevern. En kunnskapsoversikt*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Ipsos (2017) Tillit til barnevernet blant personer med innvandrerbakgrunn, Hentet fra:
https://www.bufdir.no/Global/Tillit_til_barnevernet_blant_personer_med_innvandrerbakgrunn.pdf
- Jacobsen, D.I. (2010) *Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i metode for helse- og sosialfagene*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

- Kriz, K. & Skivenes, M. (2010) Lost in Translation: How Child Welfare Workers in Norway and England Experience Language Difficulties when Working with Minority Ethnic Families. *British Journal of Social Work*, 40(5), 1352-1367, DOI:10.1093/bjsw/bcp036
- Lingås, L. G. (2013) Medvirkning mellom makt og etikk, i *Ansvar for likeverd. Etikk i tverrfaglig arbeid med habilitering og rehabilitering*, (107-115) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Manum, O.A. (2015) Innvandrernes utfordringer til norsk barnevern, *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 02, 140-146. DOI: [10.18261/issn.1891-1838](https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838)
- NTNU Samfunnsforskning (2017), Myter og realiteter. Innvandreres møte med barnevernet. Hentet fra https://www.bufdir.no/Global/1/Myter_og_realiteter_Innvandreres_moter_med_barnevernet.pdf
- Pansee, C. (2017, 26. April) Barneoppdragelse på mange måter. *Firdaposten*. Hentet fra: <https://www.firdaposten.no/lokalnytt/motest-pa-midten/kf-innvandrarsenteret/barneoppdragelse-pa-mange-mater/s/5-16-154738>
- Randal, S.B. (2009) *Hvordan forstår og vektlegger barnevernsarbeidere etnisitet i arbeid med minoritetsetniske barn og deres familier?* (Universitetet i Bergen). Hentet fra: <https://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/3832/66615313.pdf?sequence=1>
- Rugkåsa, M., & Ylvisaker, S. (2018) Kultursensitivitet, I Ask, T.A., & Eide, S.B. (red.) *Barneverents begreper – i bevegelse*, (s.200-214) Oslo: Gyldendal akademisk
- Rugkåsa, M., Ylvisaker, S., & Eide, K. (2017) *Barnevernet i et minoritetsperspektiv – Sosialt arbeid med barn og familier*, Oslo: Gyldendal akademisk
- Schrøder, S.K. (2018) Medvirkning, I Ask, T.A., & Eide, S.B. (red.) *Barneverents begreper - i bevegelse*, (s.81-98) Oslo: Gyldendal akademisk
- Skau, G. M. (2013) *Mellom makt og hjelp – Om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper*, (4.utg) Oslo: Universitetsforlaget
- Skytte, M. (2012) *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*, (2. Utg), Oslo: Gyldendal akademisk
- Statistisk Sentralbyrå (2018). 14 prosent av befolkningen er innvandrere. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/14-prosent-av-befolkningen-er-innvandrere>
- Statistisk Sentralbyrå (2019) Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef>

- Stokke, O. & Olsen, T. (2018, 10.februar) Somaliske foreldre er livredde for det norske barnevernet. Det utnytter barn for å få frie tøyler. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/norge/i/A2dalE/Somaliske-foreldre-er-livredde-for-det-norske-barnevernet-Det-utnytter-barn-for-a-fa-frie-toyler>
- Store Norske Leksikon (2017) Barneoppdragelse. Hentet fra: <https://snl.no/barneoppdragelse>
- Store Norske Leksikon (2018a) Etnisk gruppe. Hentet fra: https://snl.no/etnisk_gruppe
- Store Norske Leksikon (2018b) Etnosentrisme. Hentet fra: <https://snl.no/etnosentrisme>
- Store Norske Leksikon (2018c) Kommunikasjon. Hentet fra: <https://snl.no/kommunikasjon>
- Store Norske Leksikon (2018d) Minoritet. Hentet fra: <https://snl.no/minoritet>
- Terragni, L., Garnweidner, L.M., Pettersen, K.S. & Mosdøl, A. (2014), Migration as a turning point in food habits: The early phase of dietary acculturation among woman from South Asian, African, and Middle Eastern countries living in Norway. *Ecology of Food and Nutruion*, 53:3, 271-291, DOI: 10.1080/03670244.2013.817402
- Van der Weele, J. (2013) Kulturvern kan være godt barnevern. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 50 (9). Hentet fra: <https://psykologtidsskriftet.no/debatt/2013/09/kulturvern-kan-vaere-godt-barnevern>